

הקדמה למורה

פרויקט "פנים. יום. זיכרון." הוא מיזם אומנותי שמנציח זיכרונות מחייהם של נופלים באמצעות סרטי אנימציה. רסיסי זיכרון, רגעים קטנים בחייהם של הנופלים, שחברים וקרובים של הנופלים בחרו לשתף, קמים לתחייה על המסך ומעניקים ליקיריהם נצח. בבסיס הפרויקט עומדת האמונה שהזיכרונות נושאים משמעות יותר מיום אחד בשנה.

בכל שנה אנו פונים ליוצרים צעירים בתחום האנימציה בבקשה להנציח רגעי מפגש וחסד בחיי הנופלים. היום הפרויקט מונה יותר מ-40 סרטים, ובכוונתנו לבסס מאגר זיכרונות וירטואלי ישראלי רחב ממדים. את כל הסרטים ומערכי השיעור, המתאימים למגוון שכבות גיל, אפשר למצוא באתר בית אבי חי, [בעמוד הפרויקט](#).

לקראת יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל ולנפגעי פעולות האיבה, יצרנו מערכי שיעור חדשים העוסקים בזיכרון ומותאמים לכיתות ה'–י"ב, ואף למכינות קדם צבאיות; כל שכבת גיל על פי יכולותיה.

אנו מאמינים כי מערכי שיעור אלה, הכוללים צפייה בסרטים שונים ודיון מעמיק על משמעותו של הזיכרון בחיינו בהקשר של הסרטים שראינו, מאפשרים לנו להשפיע על עיצוב תודעת הזיכרון של תלמידינו.

אומנם מערכי השיעור הינם מותאמי גיל, ואולם אין אנו יודעים מהם הסיפורים המשפחתיים של התלמידים. אנו ממליצים לצפות מראש בסרטי מערך השיעור שבחרתם ולנקוט משנה זהירות שעה שאתם דנים בנושאים המורכבים שיום הזיכרון מזמן לדיון.

מערכי השיעור, המציעים מגוון תכנים והצעות לדיון, הם ארוכים יותר מזמן שיעור ממוצע. עליכם לבחור את התכנים המתאימים ביותר לכיתתכם, וכך להתאים את מהלך השיעור לזמן העומד לרשותכם.



אנו מאחלים לכם הצלחה וימים טובים,

צוות הפרויקט



לומדים וזוכרים

"השמים קצת יותר קרובים" 50 שנה למלחמת יום כיפור - בין קודש לחול

במערך זה נעסוק בהגדרות של קודש וחול במציאות היומיומית של חיינו. נשאל מה הופך מעשה שלנו לפעולה של קדושה ומהי המשמעות של מעשה חולין.

המערך מורכב מארבעה חלקים. לכל אחד מהם כדאי להקדיש יותר משיעור אחד. הנושאים שהמערך הזה עוסק בהם הינם מורכבים ועדינים, ולכן על המורה להתאים אותו לכיתה שבה נלמד השיעור.

חלק א': קודש וחול בחיים האישיים (15 דקות)

נבקש מהתלמידים לערוך רשימה של מעשי קודש וחול בחיים שלהם. כל תלמיד יחלוק עם הכיתה שני מעשים שכתב, מבלי לציין אם זהו מעשה של קודש או של חול.

דיון:

- * האם היה לכם קל לשייך את המעשים לקטגוריות?
 - * האם היה מעשה שהתלבטתם לגביו?
 - * תוך כדי השיחה, נבקש מהתלמידים לגלות לאילו קטגוריות משתייכות הפעולות שבחרו: קודש או חול.
- למורה: מושגים שיכולים לנוע בין קודש לחול ולעורר דיון: משפחה, חברות, צה"ל, מדינת ישראל, ארוחות שישי, כדורגל, כדורסל, ריקוד, תנועת נוער.

לאחר השיתוף נשאל:

- * האם ישנה פעולה שהוגדרה גם כקודש וגם כחול?
- * מה מייצר קדושה? מה הופך אירוע שגרתי לקדוש?
- * נסו למצוא מילים חלופיות למילים קודש וחול.

נכתוב על הלוח את ההיבטים השונים של מעשי הקדושה ומעשי החולין שהציפו התלמידים.

חלק ב': "השמיים קצת יותר קרובים" (20 דקות)

נצפה בסרט "[לו היית לידי](#)" לזכרו של משה יצחק טובול. (2:22 דקות)

רקע למורה:

משה יצחק טובל נולד בבני ברק והתחנך בתלמוד תורה ברחובות ובבני ברק והמשיך את לימודיו בישיבה לצעירים ברמות רמז שבחיפה. מתוך דברי היוצרים: "...איך נצליח להעביר את היחסים העדינים בתוך עולם שאיננו מכירים מבלי לפספס את הסיפור האמיתי שלו ואת הייחודיות שבו. בסרט חיברנו בין שני העולמות, הגשמי והרוחני, הקודש והחול, העולם שעל הקרקע והעולם שבשמיים. הרגשנו שזאת הדרך הטובה ביותר להציג את משה על כל רבדיו. כך נוכל להראות את המורכבות שבה חי: מצד אחד, חרדי מבני ברק הלומד בישיבה; מצד אחר, חובב כדורגל מושבע שמשחק עם ילדי השכונה ומאזין לביטלס. בראש השנה תקע משה בשופר בבית הכנסת בבני ברק, וביום כיפור נלחם במצרים". מומלץ לקרוא עוד על משה יצחק טובל [בעמוד הפרויקט](#).

נצפה בסרט פעמיים

הנחיות לפני הצפייה הראשונה: נצפה בסרט פעמיים. לאחר הצפייה ראשונה, נבקש מהתלמידים לכתוב במשך כמה דקות תשובה לשאלה איזה רגש עורר בהם הסרט.

לאחר הצפייה השנייה נקיים שיחה.

הנחיות לפני הצפייה השנייה: האנימציה היא מדיום שמאפשר ליוצר לספר סיפור באמצעות מגוון כלים - נקודת מבט, צבעים, פסקול, דימויים - אלה נבחרים בקפידה כדי לשרת את הסיפור. שימו לב במהלך הצפייה לאמצעי המבע הקולנועי השונים ולאופן שבו משתמשים בהם כדי לספר לנו את סיפורו של משה יצחק. ציינו לעצמכם מוטיב אחד של קודש ומוטיב אחד של חול שראיתם בסרט.

דיון:

- * אילו רגשות עורר בכם הסרט?
- * מה למדתם מהסרט על דמותו של יצחק?
- * אילו מוטיבים של קודש וחול זיהיתם בסרט? מה הם מספרים לנו?
- * כיצד משרתת האנימציה את הסיפור? לאילו אמצעי מבע קולנועיים שמתם לב?

שאלות מכוונות:

- * האם הבחנתם במוטיבים של חול וקודש באותן הסצנות? כיצד הם השתלבו?
- * מדוע "הלבישו" היוצרים את דמותו של יצחק במדים בסצנת בית הכנסת בראש השנה?
- * האם ישנם הבדלים מובהקים בין קודש לחול בסרט? הסבירו את דעתכם?

למורה: מוטיבים אנימטיים וקולנועיים שהסרט משתמש בהם:

שמיים - ציפורה אומרת בתחילת הסרט: "בראש השנה, כשאחי יצחק היה תוקע בשופר, הרגשתי שהשמיים קצת יותר קרובים לבני ברק". השמיים הם מוטיב מרכזי בסרט: ציפורים מתעופפות; ראשו של יצחק הגבוה נראה לציפורה אחותו כאילו הוא בשמיים; האחים מטיילים יחד "מעל ערפילים וענן, לקטוף כוכבים בשמיים"; לבסוף יצחק נותר בשמיים, וציפורה נושאת אליהם את עיניה.

לבוש - הלבוש בסרט יוצר אפקט של הבדלה וניגוד - יצחק לבדו צבעוני, על מדיו וכומתתו, ואילו הקהל החרדי אפור; יצחק לובש מדים לבית הכנסת; במשחק הכדורגל הדגישו היוצרים את הכיפה ואת הציצית.

סאונד - גם הסאונד בסרט משלב בין העולמות. הסרט נפתח בתקיעת שופר ובקולות תפילה, ואלה מתחלפים בקולות צהלה של משחק כדורגל. את הקשר בין ציפורה ליצחק מלווה השיר "מלכות החרמון", שיר של להקת פיקוד צפון שהיה פופולרי באותה תקופה, המתאר מכתב של חייל בבסיס החרמון לאהובתו.

נציע לתלמידים להתבונן שוב ברשימה שערכו:

- * האם האופן שבו הם הבחינו בין קודש לחול השתנה?
- * האם ירצו להעביר פעולה שכתבו מקטגוריית הקודש אל קטגוריית החול או להפך?
- * האם ישנם אלמנטים שהם אינם יכולים או רוצים לקטלג כעת?

חלק ג' - "בין קודש לחול אני חי" (15 דקות)

נצפה בכיתה בקליפ של השיר "בין קודש לחול", שכתב שחר הדר, בביצוע אמיר דדון ושולי רנד.

נחלק לתלמידים את מילות השיר ([מצורף כנספח](#)).

דיון:

- * מהו הקושי שמביע הדובר בשיר?
- * למה לדעתכם הוא מתכוון באומרו שהמסע הזה גדול עליו? איזה מסע?
- * מה מוסיף הביצוע בדואט לשיר?
- * מהם הקודש והחול בשיר?
- * מדוע הדובר מבקש: "שמור נא עליי...?"
- * האם הלחן של אמיר דדון מוסיף עומק נוסף לקודש והחול המופיעים בשיר? אם כן, כיצד?

חלק ד' – "יום החולין הזה הוא יום שיש בו חסד" (10 דקות)

סיכום

"אתם לא מסוגלים לתפוס כמה זה נפלא לא לעשות כלום.
סתם ללכת ככה הלאה, להקשיב לכל הרחשים ולא להתרגש משום דבר...
לפעמים הדברים הקטנים ביותר ממלאים הכי הרבה מקום בלב"
(אלן אלכסנדר מילן, "פו הדב")

מלחמת יום כיפור הפגישה בין קודש לחול. באמצע היום הקדוש ביותר לעם היהודי, בזמן שרבים צמים ונמצאים בבתי הכנסת, נשמעו האזעקות ברחבי הארץ והחל גיוס המוני. האם קדושת היום נפגעה? אולי הערבות ההדדית והשותפות של כל חלקי העם דווקא הפכה את יום כיפור של שנת 1973 למשמעותי יותר?

במערך זה ניסינו לעמוד על המשמעות של המושג חולין (היומיומי, השגרתי) ולייחס אותה לפעולות מסוימות, וכן על משמעות המושג קדושה (הרוחני, הנשגב) ולייחס אותה לפעולות אחרות. המשמעות הסובייקטיבית שאנו מייחסים למעשים, לפעולות, למקומות, לטקסטים ולסמלים הם שהופכים אותם לדברים של קודש או של חול מבחינתנו. דבר-מה שנחשב "קודש" בעיני אדם אחד עשוי להיות בעיני האחר לדבר שגרתי, ולהפך, פעולה יומיומית ושגרתיית בעיני האחד עשויה להיחשב לפעולה נשגבת אצל רעהו.

* נסו להפוך דבר-מה שאתם עושים כבדרך אגב, מבלי לייחס לו חשיבות יתרה, לדבר משמעותי לכם; נסו להפוך את החולין לקודש.

בין קודש לחול

מילים: שחר הדר | לחן: אמיר דדון
עיבוד והפקה מוזיקלית: גלעד שמואלי, אמיר דדון

בין המציאות לשיגעון הכול חוזר אליי
גם במקום ממנו באתי אין שלום
והמסע הזה כבד וקצת גדול עליי
אני צריך לגדול מזה ודי
לגדול מזה ודי

בין קודש לחול אני חי במקום ממנו באתי אין שלום
והמסע הזה כבד וקצת גדול עליי
אני צריך לגדול מזה ודי לגדול מזה ודי
שמור נא עליי
רק שלא ייכשלו רגליי

בין קודש לחול אני חי
עם האמת שמשתוללת בי
עם אלף הרגלים
עם כל צלקת שעל פניי
אני יוצא שוב לפזר את המילים
בין המציאות לשיגעון הכול חוזר אליי
שם במקום ממנו באתי אין שלום
והמסע הזה כבד וקצת גדול עליי
אני צריך לגדול מזה ודי
לגדול מזה ודי

בין קודש לחול אני חי
בין האמת שמשתוללת בי
עם אלף הרגלים
עם כל הפחד שעל כתפיי
אני יוצא שוב לפזר את המילים
בין המציאות לשיגעון הכול חוזר אליי
שם